
EEN GEBIED GELEGEN TUSSEN VERCORS EN AVEYRON

F. DE HAAN

Zusammenfassung

Der Autor hat während 15 Jahre zu unterschiedlichen Jahreszeiten die Nordost-cevennes (Frankreich) besucht. Insgesamt hat er 36 Orchideentaxa gefunden. In diesem Artikel werden nach einer kurzen Beschreibung des Gebietes eine Aufstellung dieser Arten und eine Tabelle mit den durchschnittlichen Blütezeiten gegeben. UTM-Rasterkarten für jedes Taxon beschließen den Artikel.

Summary

The author visited the north-eastern Cevennes (France) during 15 years and during different times of the year. In all he found 36 orchid taxa. After a short introduction to the visited area a survey of the observed species is given. A table with the flowering times and distribution maps with the UTM grid of all taxa are also provided.

De noordoostelijke Cevennes

Gedurende 15 jaar heb ik dit gebied bezocht, gedurende het tijdvak april tot begin juli. Een aantal jaren ben ik ook in de herfst geweest. Het gebied is te vinden westelijk van de Rhône en is gelegen tussen de steden Montélimar en Pont St-Esprit en strekt zich uit tot en met de berg Mont Lozère gelegen in het Centraal Massief.

De grootte van het gebied is ongeveer 2400 vierkante km. Het spreekt vanzelf, dat ik niet elke vierkante kilometer heb kunnen afzoeken, deels doordat het voor de industrie of de landbouw wordt gebruikt, deels doordat het gebied zeer moeilijk toegankelijk is door te steile bergwanden. Daarom heb ik een keuze moeten maken van die gebieden, die mij het meest geschikt leken voor het zoeken naar orchideeën. Het gebied is van oost naar west opgebouwd uit de vallei van de Rhône, dan een kalkrijk golvend plateau van gemiddeld 450 meter hoogte, gevolgd door een eveneens kalkrijke laagvlakte met een breedte van ca. 20 km met daarin een aantal heuvels, om uiteindelijk vrij snel over te gaan in het granietachtige berggebied van het Centraal Plateau tot ongeveer 1600 meter hoogte.

De vallei van de Rhône is minder geschikt voor het zoeken naar orchideeën, omdat het hele gebied bebouwd is, of door landbouw of industrie is gebruikt. Het plateau daarentegen is nog voor een groot gedeelte ongerept en wordt doorsneden door een tweetal rivieren, de Ardèche en de Cèze. Bij het doorbreken van de rivieren door het plateau zijn er in de loop der tijden canyons ontstaan. Op de hellingen van de canyons is een zeer gevarieerde flora gekomen, rijk aan orchideeën. De laagvlakte is eveneens door zijn kalkrijke bodem interessant, vooral daar waar moerasgebiedjes aanwezig zijn. Het gebergte met zijn weiden en talrijke loof- en naaldbossen is ook voor de floristen een waardevol zoekgebied.

In het gebied zijn tot nu toe 36 taxa gevonden. Waarschijnlijk is het aantal groter omdat het gebied nog niet in de zomer is doorzocht. Tot de algemene soorten behoren zonder meer *Cephalanthera damasonium*, *Dactylorhiza maculata*, *Himantoglossum hircinum* en *Ophrys scolopax*. Vooral *Himantoglossum hircinum* is zeer talrijk aanwezig: op elk ongerept stukje grond in de lager gelegen gebieden is er wel een aantal te vinden. Ook *Ophrys scolopax* is langs wegkanten in lager gelegen gebieden zeker te vinden. Op bergwegen die aan de bergkant nog vochtige afwateringsgoten hebben, is *Dactylorhiza maculata* in grote aantallen aanwezig. Merkwaardig is, dat tot op heden *Ophrys insectifera* en *Neottia nidus-avis* niet zijn gevonden. Wel gevonden zijn *Barlia robertiana* en *Ophrys fusca*, die hier waarschijnlijk hun noordgrens bereiken. Verder is mij opgevallen, dat na droge winters de *Ophrys*-soorten veel minder talrijk zijn.

Kartering

Voor het in kaart brengen van de vindplaatsen volgens het UTM-raster verdeeld in 5x5 km vakken, is gebruik gemaakt van Franse topografische kaarten, uitgegeven door het "INSTITUT GÉOGRAPHIQUE NATIONAL" en wel met kaartnummer 59 schaal 1:100000 en met de kaartnummers 2738, 2739, 2838, 2839, 2939 en 2940 schaal 1:50000.

De soorten

Anacamptis pyramidalis komt vrij algemeen voor in ruig terrein en langs de wegkanten; plaatselijk ook in grote concentraties van meerdere honderdtallen. Voorkeurgebieden van deze soort zijn zonnige kale grasvelden en de maquis. In bosrijker gebied komt zij vrijwel niet voor.

Barlia robertiana heeft hier waarschijnlijk haar noordelijkste areaal in Frankrijk bereikt. Slechts op één groeiplaats is zij gevonden, ca. 15 stuks op een beschutte zonnige zuidhelling, waarvan de helft tot volle bloei komt. Ze staan midden in een veld *Orchis simia*.

Cephalanthera damasonium komt voor in schaduwrijke bossen of op plaatsen waar geen volle zon is. Zij bloeit in de tijd dat *C. longifolia* net uitgebloeid is en *C. rubra* nog tot bloei moet komen. In de hoger gelegen gebieden is zij minder frequent aanwezig dan in de lagere.

Cephalanthera longifolia verdraagt wat meer zon dan *C. damasonium*. Vaak treft men ze aan op open bospaden en langs wegkanten.

Cephalanthera rubra heb ik alleen in bossen gevonden waar het bladerdak zeer gesloten is. Ook verlangt *C. rubra* wat vochtiger grond. De bloemen openen zich volledig, in tegenstelling tot die van de beide andere *Cephalanthera*'s, die zich nauwelijks of maar half openen.

Dactylorhiza incarnata komt op vochtige plaatsen voor, in de lager gelegen gebieden soms samen met *Orchis palustris*.

Dactylorhiza maculata is één van de meest voorkomende orchideeën in de hoger gelegen gebieden, vooral langs wegen in de bergen. Wanneer aan de bergzijde van deze wegen water aanwezig is, kan zij bij tientallen gevonden worden. De soort komt in veel kleurvormen voor, van bijna wit tot donker lila. Ook zijn er met ongevekt blad.

Dactylorhiza majalis komt op vochtige weiden en in moerassen voor. Een voorwaarde voor deze plant is vers water, zij is dan ook vaak te vinden bij bronnen en langs beekoevers.

Dactylorhiza sambucina is een echte gebergteplant. De groeiplaatsen liggen niet beneden de 800 m. Bijzonder kunnen de bergweiden zijn. Op één weide met een oppervlakte van 100 bij 150 meter kwam zij voor met een dichtheid van 6 stuks per vierkante meter. Dit is een totaal van ca 100.000 stuks. Het is vanzelfsprekend dat dit een fantastische aanblik is, te meer daar deze orchidee in twee kleuren voorkomt.

Epipactis helleborine heeft vóór de bloei een aar die neerwaarts gebogen is. Men krijgt de indruk van vochtgebrek. Dit is echter niet zo, want naarmate de bloeitijd nadert, richt de aar zich op en wel zo, dat wanneer de onderste bloemen zich openen, dat gedeelte van de aar juist rechtop staat. Zij is te vinden in lichte bossen en aan de randen hiervan.

Epipactis microphylla is moeilijk te vinden. Doordat de plant klein is en een vuilgroene tot violette kleur heeft en bovendien kleine blaadjes, valt hij nauwelijks op. Het lijkt op een oud takje. Waarschijnlijk komt de soort meer voor dan de 5 stuks die ik in een donker bos gevonden heb.

Epipactis muelleri is in lichte bossen op meerdere plaatsen te vinden. Zij valt veel beter op dan *E. microphylla* en de bloeitijd is twee weken later. Vaak staan ze in groepjes onder de bomen.

Gymnadenia conopsea komt voor op schrale graslanden in lager gelegen gebieden, vaak samen met *Platanthera bifolia*, *Orchis militaris* en *Serapias vomeracea* en in hoger gelegen gebieden in weilanden samen met *Dactylorhiza maculata*.

Himantoglossum hircinum is de meest voorkomende orchidee van het gebied. In de lager gelegen gebieden vindt men haar in open bossen. Op voormalige landbouwgronden en in de maquis is deze plant zeker aanwezig, sommige exemplaren bereiken een hoogte van meer dan 1 meter.

Limodorum abortivum is in lichte bossen en ook op warme droge graslanden aangetroffen, alleen in de lagere gebieden en vaak in groepjes bij elkaar.

Listera ovata is in het hele gebied te vinden. Langs vochtige wegkanten, in het bos maar ook in het open veld. Blijkbaar is deze orchidee niet kieskeurig in zijn keuze van groeiplaats. In de vallei van de Cèze vindt men op één plek zeker meer dan 3000 stuks. In de maand mei staat de eerste al in bloei, terwijl de laatste nog in de maand juli is aan te treffen.

Ophrys apifera is te vinden op open plaatsen en ruige gronden, vaak samen met *O. scolopax*, waar hij ook wel mee bastaardeert. In de bergen heb ik er nimmer een gevonden. Het is mij in de loop der jaren opgevallen dat na een droge winter de *Ophrys*-soorten veel minder in aantal voorkomen of zelfs verstek laten gaan.

Ophrys araneola is waarschijnlijk de vroegst bloeiende *Ophrys* in het gebied. Zij komt in het lage gedeelte veelvuldig voor op open plaatsen en in lichte bossen.

Ophrys fusca heb ik slechts éénmaal gevonden in een niet meer in gebruik zijnde boomgaard. Waarschijnlijk is dit de noordelijkste streek waar deze mediterrane soort voorkomt.

Ophrys holoserica komt maar spaarzaam voor in het gebied. Zij groeit solitair of in het gezelschap van *O. apifera* op schrale graslanden.

Ophrys scolopax is de meest voorkomende *Ophrys*-soort in het gebied, vooral op het plateau tussen de twee rivieren de Ardèche en de Cèze. De bloem van deze orchidee is zeer grillig, de kleur van de sepalen loopt van wit tot diep paars, soms met een groene nerf over het midden. Ook de bultjes op de lip zijn zeer variabel, van lang puntig tot stomp. Ook de lange bloeitijd is merkwaardig. De eerste exemplaren, die eind

april bloeien, zijn niet groter dan 15 cm, terwijl de planten die eind mei, begin juni bloeien, gemiddeld 30 cm groot worden.

Ophrys sphegodes komt weinig voor, slechts op twee plaatsen is zij gevonden samen met *O. araneola*. Deze twee bastaarderden met elkaar, wat determinatie-problemen kan opleveren.

Orchis coriophora komt in het gebied alleen in de hogere gebieden voor en wel op de meer vochtige plaatsen, zoals weiden. Het is een van de laatst bloeiende *Orchis*-soorten.

Orchis laxiflora is vochtminnend en is daarom alleen te vinden in sappige weiden en andere vochtige biotopen. Zij komt voor samen met *O. palustris* en *D. incarnata*. Door drainage van stukken land is haar aantal de laatste jaren sterk teruggelopen.

Orchis mascula komt in het hele gebied voor, zowel in droog maquis-achtig terrein als ook in de meer vochtige weiden in de bergen. In de lagere gebieden bloeit zij al begin april, maar in de bergen pas eind mei, begin juni.

Orchis militaris is een kalkminnende soort, die in de lager gelegen gebieden vrij algemeen is. Vaak bloeit zij langs wegkanten, waar zij het steeds moeilijker krijgt. Door de voortschrijdende mechanisatie en toename van het toerisme vindt men het nodig de wegkanten steeds vaker te maaien met alle gevolgen vandie voor deze soort.

Orchis morio komt alleen voor in de hoger gelegen gebieden in de weiden. Deze weiden worden pas laat in het jaar gemaaid en de opbrengst hiervan wordt gebruikt als veevoer in de winter. Het gevolg van het late maaien is dat er in die weiden een keur van bloemen is ontstaan. Het is dan ook een ongekeerde ervaring om in het voorjaar zo'n weide te observeren.

Orchis palustris komt zeer spaarzaam voor, slechts op twee plaatsen is zij waargenomen op vochtige grond samen met *O. laxiflora* en *D. incarnata*.

Orchis provincialis is op het plateau bij de rivier de Cèze regelmatig te vinden tussen struikgewas en langs schaduwrijke paden, soms in groepjes bij elkaar.

Orchis purpurea is vaak aan te treffen langs wegkanten, waar zij door haar opvallende verschijning sterk bedreigd wordt. Op schaduwrijk terrein en in lichte bossen is haar overlevingskans veel groter, zij staat hier vaak in groepjes bij elkaar.

Orchis simia is in het gebied spaarzaam aanwezig, slechts op één groeiplaats is zij gevonden in een cluster van 300 stuks, samen met *Barlia robertiana* op een zeer

zonnige zuidhelling.

Orchis ustulata komt algemeen voor in het gebied. Zij is niet kieskeurig, als het maar niet te nat is. Vaak wordt zij samen met andere orchideeën gezien.

Platanthera bifolia is een zeer veel voorkomende orchidee. Zij is te vinden in lichte bossen, op open terrein, tussen struikgewas en op de meer vochtige plaatsen. Zij moet tot de sterkere soorten gerekend worden.

Platanthera chlorantha is veel zeldzamer; slechts op enkele plaatsen is zij gevonden in licht bebost terrein.

Serapias vomeracea komt als enige soort van het geslacht *Serapias* in het gebied voor, maar wel in vrij grote aantallen. Men vindt haar vaak in wegbermen en in open terrein, samen met veel andere soorten die dezelfde biotoop hebben.

Spiranthes spiralis is de laatst bloeiende soort in het gebied. Zij komt voor op open terrein. Mogelijk komt *S. aestivalis* ook voor, maar tijdens haar bloei midden in de zomer ben ik nog niet in de gelegenheid geweest haar te zoeken.

Bloeitijd van orchideeën voorkomend in de noordoostelijke Cevennes

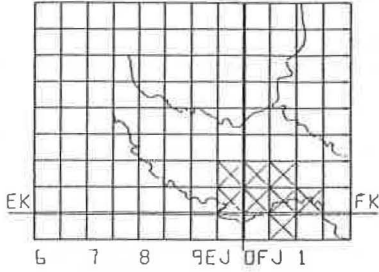
De aangegeven bloeitijden zijn een gemiddelde over 15 jaar.

Het kan voorkomen dat na een milde of een strenge winter de bloeitijd iets vroeger of later valt.

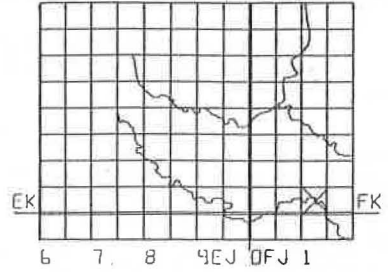
	APRIL	MEI	JUNI	JULI
Anacamptis pyramidalis		XXXXXXXXXXXXX		
Barlia robertiana	XXXXXXXXXXXXX			
Cephalanthera damasonium		XXXXXXX		
Cephalanthera longifolia	XXXXXXXXXXXXX			
Cephalanthera rubra		XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX		
Dactylorhiza incarnata		XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX		
Dactylorhiza maculata		XXXXXXXXXXXX		
Dactylorhiza majalis		XXXXXXXXXX		
Dactylorhiza sambucina		XXXXXXXXXXXX		
Epipactis helleborine				XXXXXXXXXX
Epipactis microphylla		XXXXXXXXXX		
Epipactis muelleri			XXXXXXXXXXXXX	
Gymnadenia conopsea		XXXXXXXXXXXXX		
Himantoglossum hircinum		XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX		
Limodorum abortivum		XXXXXXXXXXXXX		
Listera ovata		XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX		
Ophrys apifera		XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX		
Ophrys araneola	XXXXXXXXXXXXX			
Ophrys fusca	XXXXXXXXXX			
Ophrys holoserica			XXXXXXXXXXXXX	
Ophrys scolopax		XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX		
Ophrys sphegodes	XXXXXXXXXXXXX			
Orchis coriophora			XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX	
Orchis laxiflora		XXXXXXX		
Orchis mascula	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX			
Orchis militaris		XXXXXXXXXXXXX		
Orchis morio		XXXXXXX		
Orchis palustris		XXXXXXXXXXXXX		
Orchis provincialis		XXXXXXXXXXXXX		
Orchis purpurea		XXXXXXXXXXXXX		
Orchis simia	XXXXXXXXXXXXX			
Orchis ustulata		XXXXXXXXXXXXX		
Platanthera bifolia		XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX		
Platanthera chlorantha		XXXXXXXXXXXXX		
Serapias vomeracea		XXXXXXXXXXXXX		
	AUGUSTUS	SEPTEMBER	OKTOBER	
Spiranthes spiralis		XXXXXXXXXXXXX		

F. de Haan, Alb. Thymlaan 9, 2106 EG Heemstede

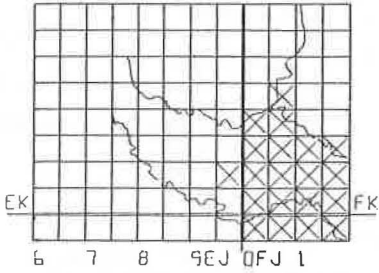
ANACAMPITIS PYRAMIDALIS

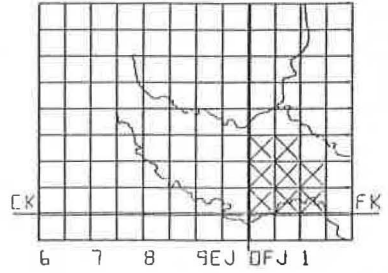
BARLIA ROBERTIANA

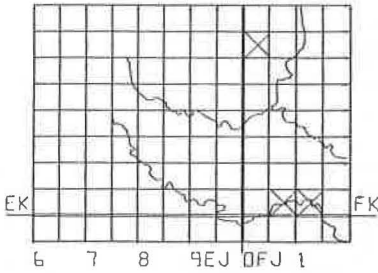
CEPHALANTHERA DAMASONIUM

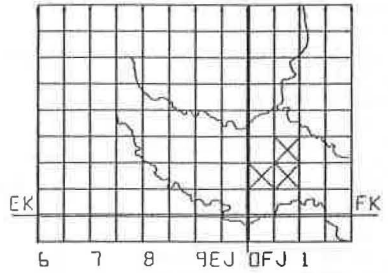
CEPHALANTHERA LONGIFOLIA

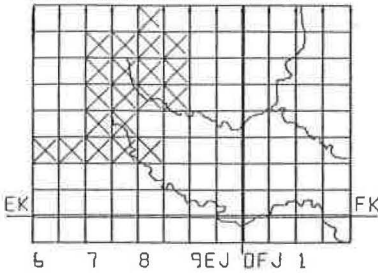
CEPHALANTHERA RUBRA

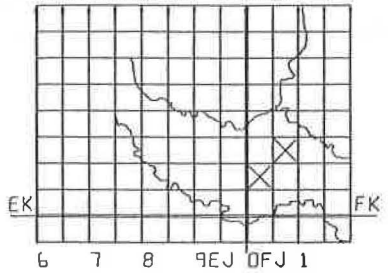
DACTYLORHIZA INCARNATA

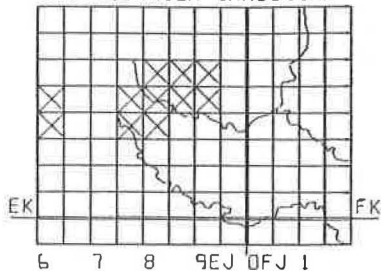
DACTYLORHIZA MACULATA

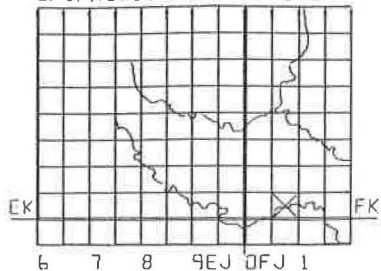
DACTYLORHIZA MAJALIS

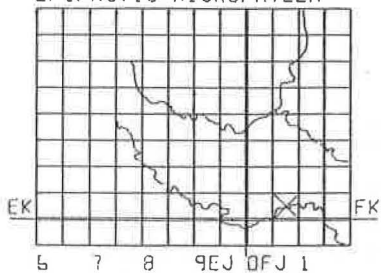
DACTYLORHIZA SAMBUCINA

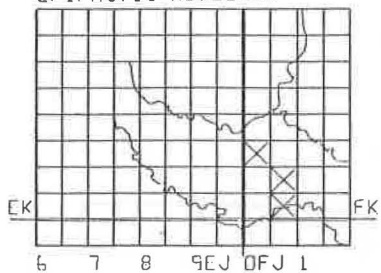
EPIPACTIS HELLEBORINE

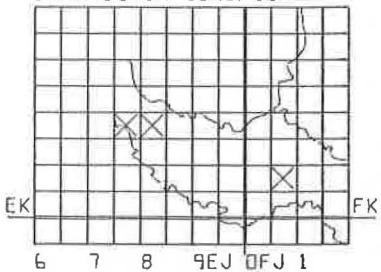
EPIPACTIS MICROPHYLLA

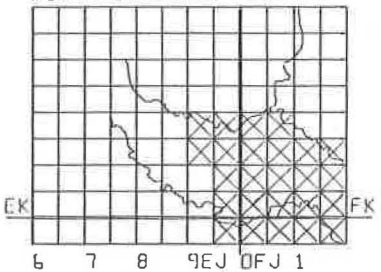
EPIPACTIS MUELLERI

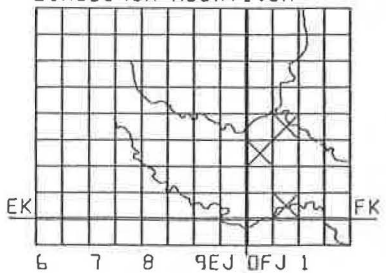
GYMNADENIA CONOPSEA

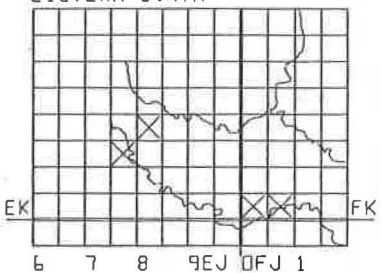
HIMANTOGLOSSUM HIRCINUM

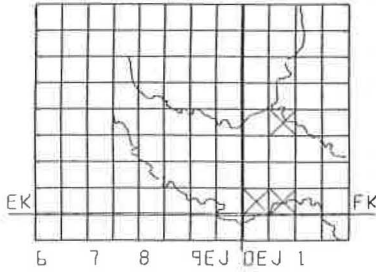
LIMODORUM ABORTIVUM

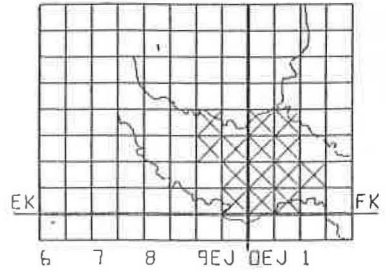
LISTERA OVATA

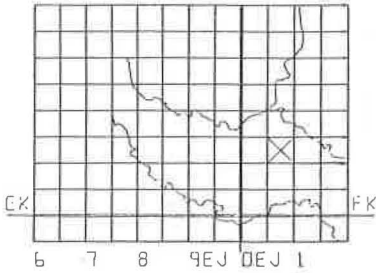
OPHRYS APIFERA

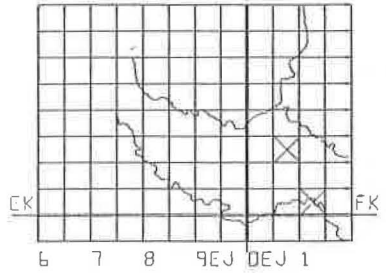
OPHRYS ARANEOLA

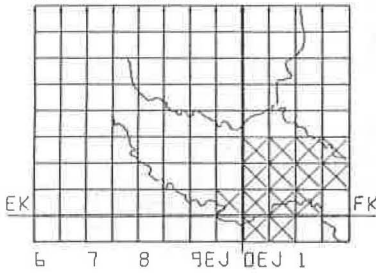
OPHRYS FUSCA

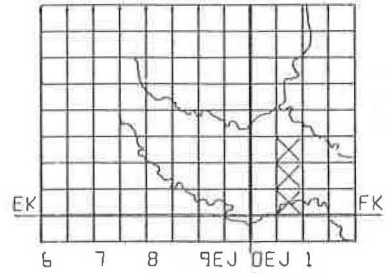
OPHRYS HOLOSERICEA

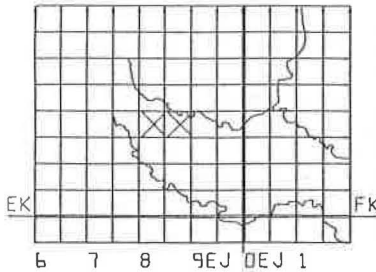
OPHRYS SCOLOPAX

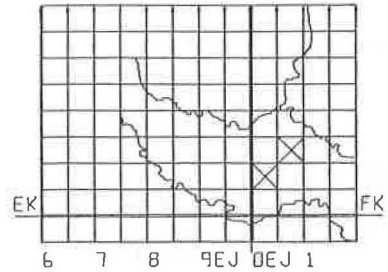
OPHRYS SPHEGODES

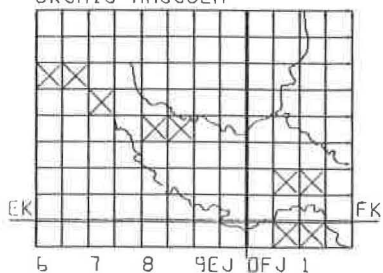
ORCHIS CORIOPHORA

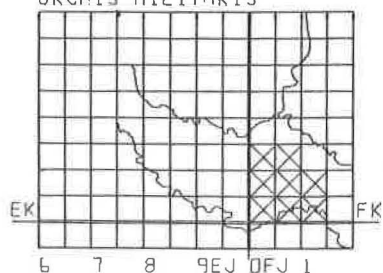
ORCHIS LAXIFLORA

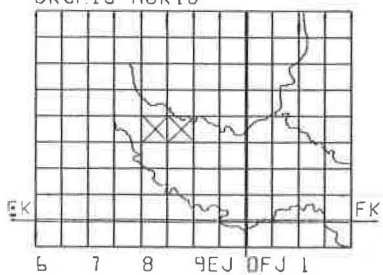
ORCHIS MASCULA

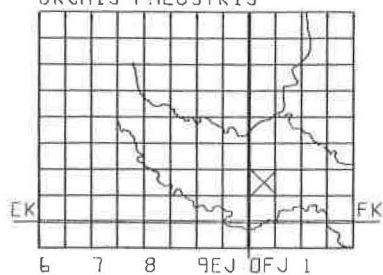
ORCHIS MILITARIS

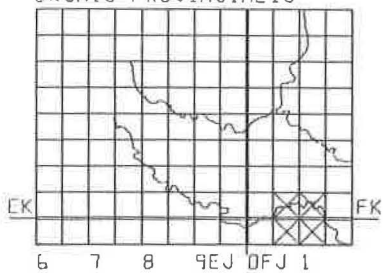
ORCHIS MORIO

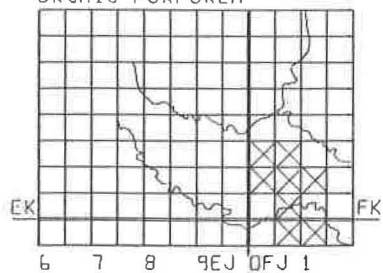
ORCHIS PALUSTRIS

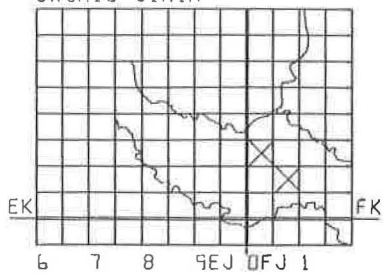
ORCHIS PROVINCIALIS

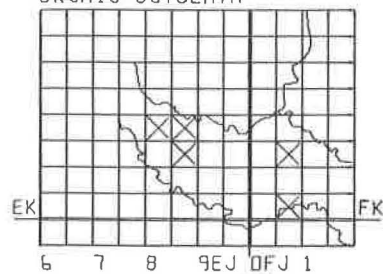
ORCHIS PURPUREA

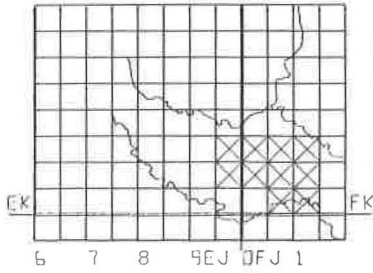
ORCHIS SIMIA

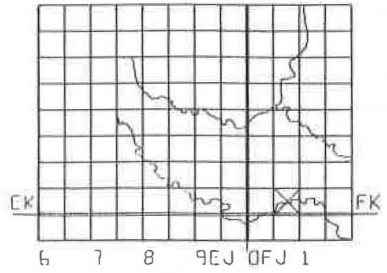
ORCHIS USTULATA

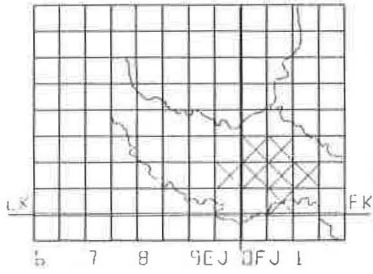
PLATANThERA BIFOLIA

PLATANThERA CHLORANTHA

SERAPIAS UOMERACEA

SPIRANTHES SPIRALIS

